

možnosti zapojovat se do diskuzních panelů a komunikovat s ostatními napříč společenskými třídami, rasovými skupinami a generacemi (Pew Internet & American Life Project, 2005)¹.

Mnohé dovednosti požadované pro čtení tištěných a elektronických textů si jsou podobné, nicméně čtení elektronických textů vyžaduje, aby byly do repertoáru čtenářů zařazeny některé nové důležité dovednosti a strategie. Pro shromažďování informací s využitím internetu je třeba procházet a letmo shlédnout velké množství materiálů a okamžitě vyhodnotit jejich důvěryhodnost. Ve čtenářské gramotnosti proto nyní více než kdy jindy nabývá na důležitosti schopnost kritického myšlení (Halpern, 1989; Shetzer & Warschauer, 2000; Warschauer, 1999). Warschauer dochází k závěru, že pro překonání „digitálního rozdělení“ není třeba jen dosáhnout přístupu k internetu, ale též zvýšit dovednosti lidí v oblasti propojování, vyhodnocování a sdělování informací.

MOTIVAČNÍ A BEHAVIORÁLNÍ SLOŽKY ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

Mnoho nedávných studií ukázalo, že dovednosti, postoje, zájmy, zvyky a chování spojené se čtením úzce souvisejí se čtenářskými schopnostmi. Z výsledků šetření PISA 2000 vyplývá, že úroveň čtenářských dovedností souvisí více se čtenářskou angažovaností (zahrnující postoje, zájmy a zvyky) než se socioekonomickým statutem (OECD, 2002). Jiná šetření ukazují, že čtenářská angažovanost souvisí s výslednou čtenářskou úrovní více než kterákoliv jiná proměnná, nepočítáme-li předchozí výkony (Guthrie & Wigfield, 2000).

Metakognice a stejně tak i čtenářská gramotnost jsou již dlouhou dobu považovány za proměnné, které souvisí s výslednou úrovní čtenářských dovedností (Brown, Brown, et al. 1983; Flavell & Wellman, 1977; Schneider, 1989, 1999; Schneider & Pressley, 1997), nicméně většina studií zabývajících se metakognicí byla převážně experimentální povahy a zaměřovala se na mladé čtenáře. V koncepci pro hodnocení čtenářské gramotnosti v šetření PISA 2000 byla zmíněna možnost využít šetření k získání informací z oblasti metakognice, které by byly užitečné pro politiky. Nakonec však chyběly testové nástroje, které by bylo možné v tak rozsáhlém šetření použít, a proto nebylo možné metakognici do šetření čtenářské gramotnosti v roce 2000 zařadit (OECD, 1999). Od té doby již tyto nástroje byly vytvořeny (Artelt, Schiefele, & Schneider, 2001; Schlagmüller & Schneider, 2006), což umožnilo začlenit do šetření PISA 2009 zjišťování čtenářské metakognice.

Bylo prokázáno, že dovednosti, které souvisí s angažovaností a metakognicí, je možné vyučovat. Zájem o měření metakognice i angažovanosti v rámci šetření PISA 2009 se proto zakládá na předpokladu, že výsledky mohou přinést politikům užitečné informace, které lze využít pro zlepšování postupů čtení a učení a ve výsledku tak i pro zlepšování čtenářských dovedností.

Definice čtenářské gramotnosti

Definice čtení a čtenářské gramotnosti se v čase měnily spolu se změnami ve společnosti, ekonomice a kultuře. S pojetím učení, a zejména celoživotního učení, se rozšířil i pojem čtenářské gramotnosti. Gramotnost již není považována za pouhou dovednost, kterou si lidé osvojují v dětství a během prvních let školní docházky, nýbrž za vyvíjející se soubor znalostí, dovedností a strategií, které mohou jedinci ve svém životě využít v různých souvislostech, při interakci s vrstevníky i ve společnosti v širším významu.

¹ Projekt zkoumající vliv internetu na životní styl Američanů.